

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcu **P. J.**, bývajúceho v P., právne zastúpeného JUDr. L. L., so sídlom H., proti žalovanému **A. B.**, bývajúcemu v P., právne zastúpenému Advokátskou kanceláriou L., so sídlom v B., **o určenie vlastníckeho práva**, vedenej na Okresnom súde Prešov pod sp. zn. 13 C 199/2011, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Prešove z 24. októbra 2012 sp. zn. 3 Co 10/2012 takto

r o z h o d o l :

Z r u š u j e rozsudok Krajského súdu v Prešove z 24. októbra 2012 sp. zn. 3 Co 10/2012 a rozsudok Okresného súdu Prešov z 26. októbra 2011 č.k. 13 C 199/2011-57 a vec vracia Okresnému súde Prešov na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Žalobou doručenou súdu 26. augusta 2008 sa žalobca domáhal, aby súd určil, že žalobca je výhradným vlastníkom nehnuteľností zapísaných na liste vlastníctva číslo X., k.ú. P. ako parcely KN č. X.-zastavané plochy a nádvoria o výmere X. m² KN č. X.-zastavané plochy a nádvoria o výmere X. m² a bytového domu súpisné číslo X. stojaceho na parcele KN č. X.. V žalobe uviedol, že na základe kúpnej zmluvy o prevode vlastníctva k nehnuteľnostiam zo 14. júla 2005 žalovaný od žalobcu odkúpil nehnuteľnosti zapísané na LV č. X. k.ú. P., tieto nehnuteľnosti boli neskôr zapísané na LV č. X.. Ako vyplýva z článku III. kúpnej zmluvy, kúpna cena mala byť zaplatená tak, že prvú časť kúpnej ceny (2 500 000 Sk) zaplatil žalovaný pri podpise zmluvy a zvyšok kúpnej ceny (6 030 000 Sk) mal zaplatiť žalobcovi ako predávajúcemu do 15 dní od povolenia vkladu vlastníckeho práva do katastra nehnuteľností. Podľa toho istého článku kúpnej zmluvy v prípade, ak kupujúci neuhradí druhú časť kúpnej ceny v celej výške v lehote 15 dní od povolenia vkladu vlastníckeho práva do katastra nehnuteľností, má predávajúci právo od tejto zmluvy odstúpiť. Vklad vlastníctva

žalovaného k predmetným nehnuteľnostiam bol povolený Správou katastra P. 11. augusta 2005. Vzhľadom k tomu, že do 21. decembra 2005 žalovaný nezaplatil zostatok kúpnej ceny, žalobca využil ustanovenie kúpnej zmluvy a od zmluvy odstúpil 21. decembra 2005.

Okresný súd Prešov rozsudkom z 25. februára 2009 č.k. 13 C 211/2008-62 žalobu zamietol. Svoje rozhodnutie odôvodnil tým, že v konaní bolo preukázané, že žalobca nedoručil odstúpenie od zmluvy žalovanému. Na základe toho považoval odstúpenie od zmluvy za neúčinné a zmluvu o prevode vlastníckeho práva za platnú.

Na odvolanie žalobcu Krajský súd v Prešove rozsudok súdu prvého stupňa potvrdil rozsudkom z 9. septembra 2009 sp. zn. 3 Co 85/2005.

Nálezom Ústavného súdu Slovenskej republiky z 3. marca 2011 sp. zn. IV. ÚS 403/2010 bol zrušený rozsudok Krajského súdu v Prešove z 9. septembra 2009 a vec mu vrátená na ďalšie konanie. Ústavný súd v náleze uviedol, že krajský súd v ďalšom konaní bude viazaný právnym názorom ústavného súdu vo vzťahu k výkladu a aplikácii § 45 ods. 1 Občianskeho zákonníka. Poukázal na to, že vo všeobecnosti pri odstúpení od zmluvy sa akceptuje taký výklad, že prejav vôle dôjde adresátovi (neprítomnej osobe) vtedy, keď sa ocitne vo sfére jeho dispozície. Pre odstúpenie od zmluvy zákon nevyžaduje žiadnu osobitnú formu; ak však bola zmluva uzavretá písomne platí, že aj odstúpenie od zmluvy musí byť písomné. Odstúpenie od zmluvy sa ako jednostranný právny úkon stáva perfektný už tým, že dôjde do dispozície adresáta. To znamená, že adresát má konkrétnu možnosť oboznámiť sa s obsahom prejavu. Pri hodnotení jeho „dispozičnej sféry“ nie je rozhodujúce, že zásielku prevzala manželka adresáta, ani nie je právne významné, či sa adresát s dôjdeným prejavom vôle aj skutočne oboznámil.

Následne Krajský súd v Prešove uznesením z 10. augusta 2011 sp. zn. 3 Co 55/2011 zrušil rozsudok súdu prvého stupňa a vec mu vrátil na ďalšie konanie. V odôvodnení svojho rozhodnutia krajský súd uviedol, že súd prvého stupňa sa v konaní nezaoberal subsumovaním skutkového stavu pod ustanovenia § 45 ods. 1 OZ, podľa ktorého prejav vôle pôsobí voči neprítomnej osobe od okamihu, keď jej dôjde. Zároveň poukázal na to, že súd prvého stupňa opomenul v prejednávanej veci zaujať stanovisko k aplikácii ustanovenia § 497 OZ. Každý z účastníkov si môže vymieniť odstúpenie od zmluvy a dojednať pre ten prípad odstupné. Kto

zmluvu splní aspoň sčasti alebo prijme hoci len čiastočné plnenie, nemôže už od zmluvy odstúpiť, ani keď poskytne odstupné.

Okresný súd Prešov (ďalej aj „súd prvého stupňa“) rozsudkom z 26. októbra 2011 č.k. 13 C 199/2011-57 žalobu zamietol a žalobcovi uložil povinnosť nahradiť žalovanému trovy konania vo výške 11 306,82 € do troch dní od právoplatnosti rozsudku. V odôvodnení rozhodnutia uviedol, že je viazaný právnym názorom odvolacieho súdu o potrebe aplikácie ustanovenia § 497 OZ v danom spore. Rovnako aj Ústavný súd Slovenskej republiky poukázal na toto ustanovenie vo svojom rozhodnutí. Súd prvého stupňa ďalej uviedol, že v ustanovení § 497 OZ je upravená možnosť dojednanie odstupného pre prípad odstúpenia od zmluvy. Ustanovenie § 497 OZ nezakladá možnosť odstúpenia od zmluvy, táto vyplýva už z § 48 OZ. Ustanovenie § 497 OZ prvá veta dáva účastníkom zmluvy právo pre prípad dojednaného odstúpenia od zmluvy dojednať si aj odstupné. Druhá veta tohto ustanovenia je všeobecná a vzťahuje sa na všetky prípady odstúpenia od zmluvy. Dojednanie odstupného pre prípad odstúpenia od zmluvy je prísnejším zmluvným dojednaním ako len samotná možnosť odstúpenia od zmluvy a preto ak ustanovenie § 497 OZ nedáva možnosť odstúpiť od zmluvy účastníkovi po prijatí čiastočného plnenia ani keď by bol ochotný poskytnúť odstupné, o to viac musí platiť v prípadoch, kedy odstupné dojednané nebolo. Na základe uvedeného súd prvého stupňa žalobu zamietol.

Krajský súd v Prešove (ďalej aj „odvolací súd“) rozsudkom z 24. októbra 2012 sp. zn. 3 Co 10/2012 rozsudok súdu prvého stupňa vo výroku o zamietnutí žaloby potvrdil, výrok o trovách konania zmenil tak, že žalobcovi uložil povinnosť nahradiť žalovanému trovy konania vo výške 1 174,33 € do troch dní od právoplatnosti rozsudku a náhradu trov odvolacieho konania účastníkom nepriznal. Odvolací súd bol toho názoru, že súd prvého stupňa správne zistil skutkový stav veci, vec správne aj právne posúdil a preto rozsudok súdu prvého stupňa vo výroku o zamietnutí žaloby ako správny potvrdil podľa ustanovenia § 219 ods. 1 O.s.p. Zdôraznil, že prvá veta § 497 Občianskeho zákonníka dáva účastníkom zmluvy právo pre prípad dojednaného odstúpenia od zmluvy dojednať aj odstupné. Druhá veta ustanovenia § 497 Občianskeho zákonníka je všeobecná a vzťahuje sa na všetky prípady odstúpenia od zmluvy (či už s odstupným alebo bez neho), to znamená, že zákon zakazuje tomu, kto zmluvu splní sčasti, alebo prijme len čiastočné plnenie, aby mohol od zmluvy odstúpiť, a to aj v prípade, keď poskytne odstupné. Odvolací súd zdôraznil, že žalobcovo odstúpenie od zmluvy je potrebné považovať za výkon práva v rozpore s dobrými mravmi.

Považoval za potrebné poukázať na to, že žalovaný zvyšok kúpnej ceny uhradil v ten istý deň, ako mu žalobca odstúpenie od zmluvy zaslal. Odstúpenie od zmluvy len z dôvodu nezaplatenia tak nepatrnej časti kúpnej ceny (996 €), pričom táto bola zaplatená v deň doručenia odstúpenia od zmluvy, považoval odvolací súd za konanie, ktoré je v hrubom rozpore s dobrými mravmi. Vo svojom rozhodnutí ďalej uviedol, že súd prvého stupňa pri rozhodovaní o trovách konania síce správne aplikoval ustanovenie § 142 ods. 1 O.s.p., ale nesprávne určil výšku úkonu právnej služby. Konanie o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti je z hľadiska určenia výšky súdneho poplatku zo žaloby sporom s jednotnou výškou súdneho poplatku bez ohľadu na hodnotu nehnuteľnosti, ku ktorej sa má určiť vlastnícke právo. Na určenie výšky tarifnej odmeny advokáta za poskytovanie právnych služieb je potrebné aplikovať rovnaký princíp a pri stanovení základu tarifnej odmeny je potrebné vychádzať zo sadzby stanovenej pre spory s neoceniteľnou hodnotou veci. Na základe uvedeného odvolací súd zmenil napadnuté rozhodnutie vo výroku o trovách konania a nepriznal účastníkom náhradu trov odvolacieho konania (§ 224 ods. 1 v spojení s § 142 ods. 2 O.s.p.).

Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu podal žalobca dovolanie, ktoré odôvodnil ustanovením § 237 písm. f/ O.s.p. Žiadal dovolací súd, aby rozsudok Krajského súdu Prešov z 24. októbra 2012 sp. zn. 3 Co 10/2012 zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Vo svojom dovolaní žalobca uviedol, že z odôvodnenia nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. IV. ÚS 403/2010 z 3. marca 2011, ktorým bol v predmetnej veci zrušený prvý rozsudok Krajského súdu Prešov sp. zn. 3 Co 85/2009 z 9. septembra 2009 okrem iného vyplýva, že všeobecný súd je viazaný právnym názorom iba k aplikácii ustanovenia § 45 ods. 1 OZ a nie k ustanoveniu § 497 OZ. Ústavný súd v odôvodnení nálezu iba uviedol, že krajský súd sa pri svojom rozhodovaní nezaoberal aplikáciou ustanovenia § 497 OZ. Zároveň odvolací súd v napadnutom rozsudku vyložil aplikáciu § 497 OZ ústavne nekonformným spôsobom, ktorý je v rozpore s ustálenou súdnou praxou a svoju úvahu, že druhá veta ustanovenia § 497 OZ je všeobecná neoprel o žiadny prípad z doterajšej rozhodovacej praxe, pričom práve opak je pravdou a rozhodnutie odvolacieho súdu je nespravodlivým vybočením z ustálenej judikatúry, avšak bez rozumného základu. V tejto súvislosti žalobca poukázal na bohatú judikatúru v tejto oblasti. Žalobca ďalej uviedol, že odvolací súd postupom podľa § 219 ods. 2 O.s.p. rozsudok súdu prvého stupňa potvrdil a k námietkam žalovaného, že konanie žalobcu je v rozpore s dobrými mravmi sa nijako nevyjadril. Rozpor právneho úkonu s dobrými mravmi je potrebné posudzovať v každom prípade individuálne s prihliadnutím

ku konkrétnym okolnostiam jednania účastníkov v príslušnom období a k ich vtedajšiemu postaveniu. Žalobca taktiež poukázal na rešpektovanie zásady „pacta sunt servanda“ a teda každý zákonný zásah do tejto sféry je potrebné vnímať ako obmedzenie ľudskej slobody a preto je nutné vykladať ustanovenia o neplatnosti právnych úkonov reštriktívne a nie extenzívne. Opačný výklad by bol v rozpore s čl. 4 ods. 4 Listiny základných práv a slobôd. Z predmetnej kúpnej zmluvy vyplýva, že sa kupujúci sám dobrovoľne zaviazal znášať riziko tým, že predmetnú zmluvu uzavrel a nemožno z hľadiska jeho posúdenia ako výkonu práva, ktorý je v rozpore s dobrými mravmi narúšať princíp právnej istoty účastníkov. Žalobca považoval za potrebné zdôrazniť, že rozhodnutie odvolacieho súdu je hrubým porušením kogentnej normy obsiahnutej v ustanovení § 3 ods. 1 a § 497 OZ a nedá sa kvalifikovať inak ako svojvoľná aplikácia jednoduchého práva a tým aj porušenie základného práva na spravodlivé konanie podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Rozhodnutie odvolacieho súdu žalobca považuje za nepreskúmateľné pre nedostatok dôvodov. Z rozsudku odvolacieho súdu nevyplýva, že súd rozhodoval o námietkach žalobcu a jeho právne odôvodnenie je nedostačujúce. Je teda zrejmé, že odvolací súd zaťažil svoje konanie vadou (§ 237 písm. f/ O.s.p.), ktorá je dôvodom, pre ktorý dovolací súd musí napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu zrušiť, pretože rozhodnutie vydané v konaní postihnutom tak závažnou procesnou vadou nemôže byť vecne správne.

Žalovaný navrhol dovolanie zamietnuť.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie bolo podané proti právoplatnému rozsudku odvolacieho súdu oprávnenou osobou, riadne zastúpenou (§ 241 ods. 1 O.s.p.), v zákonnej lehote (§ 240 ods. 1 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 3 O.s.p.) skúmal najskôr, či jej opravný prostriedok smeruje proti rozhodnutiu, ktoré ním možno napadnúť.

V zmysle § 236 ods. 1 O.s.p. dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa.

V prejednávanej veci je dovolaním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu. Podľa § 238 ods. 1 O.s.p. je dovolanie prípustné proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol zmenený rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej. V zmysle § 238 ods. 2 O.s.p. je

dovolanie prípustné aj proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, v ktorom sa odvolací súd odchýlil od právneho názoru dovolacieho súdu vysloveného v tejto veci. Podľa § 238 ods. 3 O.s.p. dovolanie je prípustné tiež proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol potvrdený rozsudok súdu prvého stupňa, ak odvolací súd vyslovil vo výroku svojho potvrdzujúceho rozsudku, že je dovolanie prípustné, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu, alebo ak ide o potvrdenie rozsudku súdu prvého stupňa, ktorým súd prvého stupňa vo výroku vyslovil neplatnosť zmluvnej podmienky podľa § 153 ods. 3 a 4.

V danom prípade dovolanie smeruje proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol potvrdený rozsudok súdu prvého stupňa, odvolací súd vo veci nerozhodoval a proti rozsudku odvolacieho súdu nebolo pripustené dovolanie. Napadnutý rozsudok preto nevykazuje znaky rozsudku, proti ktorému je dovolanie prípustné.

S prihliadnutím na ustanovenie § 242 ods. 1 veta druhá O.s.p., ukladajúce dovolaciemu súdu povinnosť prihliadnuť vždy na prípadnú procesnú vadu uvedenú v § 237 O.s.p. (či už to účastník namieta alebo nie) neobmedzil sa Najvyšší súd Slovenskej republiky len na skúmanie prípustnosti dovolania smerujúceho proti rozsudku podľa § 238 O.s.p., ale zaoberal sa aj otázkou, či dovolanie nie je prípustné podľa § 237 O.s.p. Uvedené zákonné ustanovenie pripúšťa dovolanie proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu (rozsudku alebo uzneseniu), ak konanie, v ktorom bolo vydané, je postihnuté niektorou zo závažných procesných väd vymenovaných v písmenách a/ až g/ tohto ustanovenia (ide tu o nedostatok právomoci súdu, spôsobilosti účastníka, prekážku veci právoplatne rozhodnutej alebo už prv začatého konania, ak sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, prípad odňatia možnosti účastníka pred súdom konať a prípad rozhodovania vylúčeným sudcom alebo nesprávne obsadeným súdom).

Z vymenovaných procesných väd je v dovolaní výslovne namietaná vada konania podľa § 237 písm.f/ O.s.p., t.j. že účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť pred ním konať.

Podľa ustanovenia § 237 písm.f/ O.s.p. dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom. Pod odňatím možnosti pred súdom konať v zmysle tohto ustanovenia treba rozumieť taký závadný procesný postup súdu, ktorým sa účastníkovi znemožní realizácia jeho

procesných práv, priznaných mu v občianskom súdnom konaní za účelom obhájenia a ochrany jeho práv a právom chránených záujmov.

Dovolaateľ poukázal na to, že po náleze Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. IV. ÚS 403/2010 z 3. marca 2011, v danej veci sú všeobecné súdy viazané právnym názorom iba k aplikácii § 45 ods. 1 Občianskeho zákonníka a nie k ustanoveniu § 497 Občianskeho zákonníka, ako to uviedol súd prvého stupňa. Odvolací súd v napadnutom rozsudku vyložil aplikáciu § 497 Občianskeho zákonníka ústavne nekonformným spôsobom, ktorý je v príkrom rozpore s ustálenou súdnou praxou. Dovolaateľ poukázal na bohatú judikatúru, ku ktorej odvolací súd nedal ústavne akceptovateľnú odpoveď. Rozhodnutie odvolacieho súdu sa javí ako arbitrárne a to aj vo vzťahu k aplikácii § 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka v tejto právnej veci.

Podstata sporu v predmetnej právnej veci spočíva v právnej otázke, či čiastočné plnenie respektíve prijatie čiastočného plnenia umožňuje zmluvnej strane odstúpiť od zmluvy v prípade, že medzi zmluvnými stranami bola v zmluve dohodnutá možnosť odstúpenia od zmluvy v prípade nesplnenia povinnosti niektorou zmluvnou stranou (v predmetnej veci nezaplatenie druhej časti kúpnej ceny kupujúcim v stanovenej lehote).

Okresný súd žalobu zamietol poukazujúc na ustanovenie druhej vety § 497 Občianskeho zákonníka, ktoré nedáva možnosť odstúpenia od zmluvy účastníkom zmluvy po prijatí čiastočného plnenia. Okresný súd odvolávajúci sa na predchádzajúce rozhodnutie krajského súdu usúdil, že je viazaný právnym názorom odvolacieho súdu o potrebe aplikovania uvedeného zákonného ustanovenia (druhá veta § 497 Občianskeho zákonníka) v danom spore, pretože aj Ústavný súd Slovenskej republiky na toto ustanovenie poukázal vo svojom náleze. Krajský súd sa s týmto právnym posúdením stotožnil. Navyiac uzavrel, že žalobcovo odstúpenie od zmluvy je v rozpore s dobrými mravmi (§ 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka), pretože žalovaný z kúpnej ceny nehnuteľnosti nezaplatil iba nepatrnú sumu (30 000 Sk z celkovej kúpnej ceny 8 530 000 Sk).

Takýto právny názor krajského a okresného súdu považuje dovolací súd za extrémne nesúladný so zmyslom a účelom ustanovení § 48 a § 497 Občianskeho zákonníka. Podľa ustanovenia § 48 ods. 1, 2 Občianskeho zákonníka (odstúpenie od zmluvy) od zmluvy môže účastník odstúpiť, len ak je to v tomto alebo v inom zákone ustanovené alebo sú účastníci

dohodnutí. Odstúpením od zmluvy sa zmluva od začiatku zrušuje, ak nie je právnym predpisom ustanovené alebo účastníkmi dohodnuté inak. Podľa ustanovenia § 497 Občianskeho zákonníka (odstúpenie od zmluvy a odstupné) každý z účastníkov si môže vymieniť odstúpenie od zmluvy a dojednať pre ten prípad odstupné. Kto zmluvu splní aspoň sčasti alebo prijme hoci len čiastočné plnenie, nemôže už od zmluvy odstúpiť, ani keď poskytne odstupné.

Odstupné (*mulcta conventionalis*) možno vymedziť ako peňažnú sumu, ktorá je dojednaná pri uzavretí zmluvy pre ten prípad, že niektorý z účastníkov od zmluvy odstúpi. Dohoda o odstupnom je vedľajším dohovorom, ktorý predpokladá : a/ platne uzavretú hlavnú zmluvu, b/ vedľajší dohovor o odstupnom, ktorý možno uzavrieť súčasne s hlavnou zmluvou alebo i dodatočne. Na základe dojednania odstupného vzniká dlžníkovi alternatívny záväzok splniť buď záväzok vyplývajúci zo zmluvy, alebo od nej odstúpiť a zaplatiť odstupné. Tento alternatívny záväzok vyplývajúci zo zákona má dlžník len do tej doby, pokiaľ veriteľovi splní svoj dlh čo i len čiastočne. Odstupné má odškodňovací a zabezpečovací charakter. Výhradu odstúpenia od zmluvy možno dojednať pri uzavretí zmluvy alebo neskôr samostatným dojednaním. Obsahom tejto výhrady je tzv. doložka o odstúpení, podľa ktorej ak záväzok zo zmluvy jedna strana nesplní riadne alebo nesplní vôbec, má druhá zmluvná strana právo od zmluvy odstúpiť. Zákon zakazuje tomu, kto zmluvu splní aspoň sčasti alebo prijme len čiastočné plnenie, aby mohol odstúpiť od zmluvy, a to aj v prípade, keď poskytne odstupné (§ 497 druhá veta Občianskeho zákonníka). To isté platí aj v prípade alternatívneho záväzku. Poskytnutím čiastočného plnenia sa alternatívny záväzok dlžníka zmenil v tom smere, že od zmluvy už nemôže odstúpiť, ani keby zaplatil odstupné. Dlžník je povinný splniť to, čo je predmetom zmluvy. Uvedený postup sa týka len doby po uzavretí výhrady o odstúpení od zmluvy. Ustanovenie druhej vety § 497 Občianskeho zákonníka nemožno aplikovať na akýkoľvek prípad odstúpenia od zmluvy, ale len na ten, keď bolo výslovne dojednané odstupné. Ak účastníci zmluvy uzavreli dohodu o možnosti odstúpenia od zmluvy v zmysle § 48 ods. 1 Občianskeho zákonníka v prípade naplnenia skutočností predpokladaných v zmluve a nedojednali si dohodu v zmysle § 497 Občianskeho zákonníka, nemožno na daný prípad aplikovať ustanovenie druhej vety § 497 Občianskeho zákonníka (Občiansky zákonník 2, Veľký komentár, Fekete Imrich, Eurokódex 2011, strany 1407-1409, taktiež porovnaj rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 22 Cdo 2663/1998).

V danej právnej veci účastníci konania uzavreli dohodu o odstúpení od zmluvy v zmysle § 48 ods. 1 Občianskeho zákonníka, preto na danú vec nemožno aplikovať ustanovenie druhej vety § 497 Občianskeho zákonníka.

Slovenská republika patrí do tej skupiny štátov, kde sa uplatňuje kontinentálny typ právnej kultúry, ktorého základom je písané právo, právne normy ako všeobecne záväzné pravidlá správania sa, sú obsiahnuté vo všeobecne záväzných právnych predpisoch. Ak všeobecný súd aplikuje určité ustanovenie zákona bez relevantných dôvodov v rozpore so zákonom a rozhodovacou praxou, treba považovať takýto postup za arbitrárny. Uvedený postup je zároveň aj zásahom do princípu právnej istoty ako súčasť právneho štátu podľa čl. 1 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (porovnaj I. ÚS 335/06, I. ÚS 393/08).

Pre úplnosť dovolací súd podotýka, že všeobecné súdy boli viazané nálezom Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. IV. ÚS 403/2010 len vo vzťahu k výkladu a aplikácii § 45 ods. 1 Občianskeho zákonníka.

Dovolací súd taktiež skúmal rozhodnutie odvolacieho súdu vzhľadom na námietku dovolateľa vo vzťahu k výkladu a aplikácii § 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka na danú právnu vec a žalobcovo počínanie (odstúpenie od zmluvy) považoval za výkon práva v rozpore s dobrými mravmi. Aplikáciu ustanovenia § 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka kvalifikuje ako svojvoľnú aplikáciu jednoduchého práva a rozhodnutie odvolacieho súdu považuje za nedostatočne odôvodnené (tak ako to vyžaduje § 157 ods. 2 O.s.p. v spojení s § 211 O.s.p.).

Dovolací súd k tejto časti dovolania poukazuje na to, že záväzkové právo spočíva na zásade, že všetky zmluvy sa majú dodržiavať oboma jej účastníkmi – pacta sunt servanda. Táto zásada sa považuje za najvyššie prirodzenú právnu normu, od ktorej je odvodené všetko právo a je tak aj rešpektovaná.

Pokiaľ odvolací súd posúdil konanie žalobcu – odstúpenie od zmluvy – za výkon práva v rozpore s dobrými mravmi podľa ustanovenia § 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka, pretože žalovaný nezaplatil včas len sumu 30 000 Sk, je nevyhnutné posúdiť toto rozhodnutie v danej časti za nedostatočne odôvodnené.

Základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky zaručuje, že každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Z ustanovenia čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky vyplýva, že každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov, v jeho prítomnosti, a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom.

Podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

Právo na spravodlivý proces je naplnené tým, že všeobecné sudy zistia skutkový stav a po výklade a použití relevantných právnych noriem rozhodnú tak, že ich skutkové a právne závery nie sú svojvoľné, neudržateľné a nie sú prijaté v zrejmom omyle konajúcich súdov, ktorý by poprel zmysel a podstatu práva na spravodlivý proces. Ústavný súd Slovenskej republiky vo svojej judikatúre opakovane zdôraznil, že nezávislosť rozhodovania všeobecných súdov sa má uskutočňovať v ústavnom a zákonomnom procesnoprávnom a hmotnoprávnom rámci. Procesnoprávny rámec predstavujú predovšetkým princípy riadneho a spravodlivého procesu, ako vyplývajú z čl. 46 a nasl. ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru. Jedným z týchto princípov predstavujúcich súčasť práva na spravodlivý proces (čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 6 ods. 1 dohovoru) a vylučujúcich ľubovôľu pri rozhodovaní, je aj povinnosť súdu presvedčivo a správne vyhodnotiť dôkazy a svoje rozhodnutia náležite odôvodniť (§ 132 a § 157 ods. 1 O.s.p., m. m. I. ÚS 243/07), pritom starostlivo prihliadať na všetko, čo vyšlo počas konania najavo, vrátane toho, čo uviedli účastníci. Z odôvodnenia súdneho rozhodnutia (§ 157 ods. 2 O.s.p.) musí vyplývať vzťah medzi skutkovými zisteniami a úvahami pri hodnotení dôkazov na jednej strane a právnymi závermi na strane druhej. Všeobecný súd by mal vo svojej argumentácii obsiahnutej v odôvodnení svojho rozhodnutia dbať tiež na jeho celkovú presvedčivosť, na to, aby premisy zvolené v rozhodnutí, rovnako ako závery, ku ktorým na základe týchto premís dospel, boli pre širšiu právnickú (ale aj laickú) verejnosť prijateľné, racionálne, ale v neposlednom rade aj spravodlivé a presvedčivé. Všeobecný súd pritom musí súčasne vychádzať z materiálnej ochrany zákonnosti tak, aby bola zabezpečená

spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov (§ 1 O.s.p.; obdobne napr. IV. ÚS 1/02, II. ÚS 174/04, III. ÚS 117/07, III. ÚS 332/09). Z práva na spravodlivé súdne konanie vyplýva aj povinnosť všeobecného súdu zaoberať sa účinne námietkami, argumentmi a dôkaznými návrhmi strán (avšak) s výhradou, že majú význam pre rozhodnutie (I. ÚS 46/05, II. ÚS 76/07, obdobne Kraska c. Švajčiarsko z 29. apríla 1993, séria A, č. 254-B, s. 49, § 30). Štruktúra práva na odôvodnenie je rámcovo upravená v § 157 ods. 2 O.s.p. Táto norma sa uplatňuje aj v odvolacom konaní (§ 211 ods. 2 O.s.p.). Vo svojej ustálenej judikatúre ústavný súd zdôraznil, že odôvodnenia rozhodnutí prvostupňového súdu a odvolacieho súdu nemožno posudzovať izolovane (m. m. II. ÚS 78/05, III. ÚS 264/08, IV. ÚS 372/08, IV. ÚS 350/09), pretože prvostupňové a odvolacie konanie z hľadiska predmetu konania tvoria jeden celok (IV. ÚS 489/2011). Tento právny názor zahŕňa aj požiadavku komplexného posudzovania všetkých rozhodnutí všeobecných súdov (tak prvostupňového súdu, ako aj odvolacieho súdu a prípadne aj dovolacieho súdu), ktoré boli vydané v priebehu príslušného súdneho konania (IV. ÚS 350/2009).

Za arbitrárny, resp. nie dostatočne zdôvodnený treba považovať rozsudok všeobecného súdu aj vtedy, keď popri jednoznačnom právnom závere dospeje bez akéhokoľvek vysvetlenia, či zdôvodnenia aj k inému právnomu záveru. Rovnako treba kvalifikovať aj situáciu, keď všeobecný súd svoj právny záver nezdôvodní zo všetkých zákonných hľadísk, ktoré v danej veci prichádzajú do úvahy (nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. I. ÚS 154/05 z 28. februára 2006).

Zo spisu je zrejmé, že odvolací súd posúdil konanie žalobcu – odstúpenie od zmluvy v rozpore s dobrými mravmi, pretože žalovaný nezaplatil žalobcovi „iba“ 30 000 Sk ako zostatok kúpnej ceny. Opomenul pritom a žiadnym spôsobom nezdôvodnil, prečo neprihliadal na to, že žalovaný mal uhradiť celú druhú časť kúpnej ceny do 15 dní od povolenia vkladu vlastníckeho práva do katastra nehnuteľností (čl. III. kúpnej zmluvy o prevode vlastníctva k nehnuteľnostiam uzavretej medzi účastníkmi konania 14. júla 2005). Vklad vlastníckeho práva bol Správou katastra P. povolený 11. augusta 2005, no žalovaný uhradil celú kúpnu cenu až 21. decembra 2005 (v deň, keď mu žalobca zaslal odstúpenie od zmluvy). Rozhodnutie odvolacieho súdu nie je dostatočne odôvodnené, pretože žalobca iba využil svoje legitímne právo odstúpiť od zmluvy, pretože žalovaný si nesplnil zmluvnú povinnosť. Taktiež sa odvolací súd vo svojom rozhodnutí vôbec nezaoberal námietkami žalobcu uvedenými vo vyjadrení z 30. augusta 2012 (k možnému použitiu § 213 ods. 2 O.s.p.) a to

v tom smere, že žalobca má za to, že práve žalovaný koná v rozpore s dobrými mravmi. Možno uzavrieť, že rozsudky okresného a krajského súdu vykazujú vysoký stupeň arbitrárnosti.

Princíp dvojinstančnosti, ktorým sa riadi občiansko-súdne konanie, vyjadruje vzájomnú nadväznosť i prepojenosť odvolacieho konania s konaním uskutočneným pred súdom prvého stupňa. Z uvedeného tiež plynie, že rozhodnutiu vydanému v odvolacom konaní musí predchádzať náležité konanie pred súdom prvého stupňa. Je tomu tak preto, že postup súdu (považujúc ho za konanie orgánu štátu) musí zodpovedať bez akejkoľvek výnimky zákonu – princípu právneho štátu proklamovanému v čl. 1 a čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky – konať len v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon. Účelom odvolacieho konania je náprava skutkových a právnych pochybení súdu prvého stupňa.

Právne závery vyplývajúce z rozsudkov okresného a krajského súdu týkajúce sa aplikácie ustanovení druhej vety § 497 Občianskeho zákonníka sú svojvoľné, pričom zásadne popierajú význam príslušných zákonných ustanovení. Tým došlo zo strany okresného a krajského súdu k porušeniu základného práva dovolateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky. Ako už uviedol ústavný súd (napr. II. ÚS 13/01), ochrana garantovaných práv a slobôd ústavou, prípadne Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, nie je zverená len ústavnému súdu, ale aj všeobecným súdom, ktorých sudcovia sú pri rozhodovaní viazaní ústavou, ústavným zákonom, medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 2 a 5 Ústavy Slovenskej republiky a zákonov (čl. 144 ods. 1 ústavy). V ostatnej časti rozhodnutie odvolacieho súdu nie je dostatočne odôvodnené, resp. je nepreskúmateľné.

Vzhľadom na výskyt procesnej vady konania uvedenej v § 237 O.s.p., ktorá zakladá prípustnosť dovolania žalobcu a zároveň aj jeho opodstatnenosť, dovolací súd zrušil rozhodnutia súdu prvého stupňa a odvolacieho súdu a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie (§ 243b ods. 1, 2 O.s.p.).

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova aj o trovách pôvodného konania a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 28. novembra 2013

JUDr. Martin Vladik, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia : Jarmila Uhlířová